

Przegląd polskich opracowań naukowych

Marcin Princ, Julia Wojnowska-Radzińska, *Prawa i obowiązki cudzoziemca związane z legalizacją pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, Centrum Badań Migracyjnych UAM, Poznań 2015, ss. 108, ISBN 978-83-940904-2-5.

Publikacja stanowi ważne w polskim piśmiennictwie prawniczym opracowanie dotyczące praw i obowiązków cudzoziemca związanych z legalizacją pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (RP). Główna idea przyświecająca studium wiąże się ze znacznym napływem cudzoziemców do Polski, co skutkuje przekształceniem się naszego kraju z emigracyjnego w kraj emigracyjno-imi-gracyjny. Istotny wpływ na taki stan rzeczy ma nowe prawo migracyjne uregulowane Ustawą z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, zawierające wiele rozwiązań wprowadzających ułatwienia dla cudzoziemców zarówno pracujących, jak i studiujących oraz chcących zalegalizować swój pobyt w Polsce. Celem opracowania jest przybliżenie podstawowych regulacji prawnych związanych z wjazdem, pobytem i wyjazdem cudzoziemców w ramach RP, a tym samym umożliwiających lepszą reprezentację ich interesów w kontaktach z administracją publiczną. Ponadto, jak podnoszą autorzy, „[...] w polskim systemie prawnym istnieje wiele aktów prawnych odnoszących się do statusu cudzoziemca” (s. 5), jednakże ze względu na różnorodny krąg pochodzenia tego ostatniego nie zawsze są one jasne i czytelne dla ich adresata.

Opracowanie składa się z sześciu rozdziałów, z których pierwszy stanowi wprowadzenie do poczynionych badań nad podjętym zagadnieniem. Rozdział drugi omawia prawa cudzoziemca w świetle Konstytucji RP. Zawiera definicję cudzoziemca w prawie polskim, przyjętą przez Instytut Prawa Międzynarodowego, Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz doktrynę i powszechnie akceptowaną, co wynika z obecnie obowiązującej ustawy o cudzoziemcach. Uwzględniła ponadto status cudzoziemca w świetle ustawy zasadniczej, z dokonaniem analizy pod kątem obowiązku przestrzegania obowiązującego na terytorium RP prawa i wynikających z niego obowiązków, jak i jednoczesnej możliwości korzystania z zagwarantowanych prawem przywilejów, praw i wolności, chyba że Konstytucja zastrzega niektóre z nich, co do zasady, obywatelom polskim. Akcentuje się, że „[ż]ródłem tych praw i wolności jest bowiem godność osoby ludzkiej, a nie określony

status polityczno-społeczny” (s. 9), stąd „[...] najważniejsza jest jednostka ludzka, a nie obywatel, obcokrajowiec czy apatryda” (s. 10). Zważa się ponadto na zasadę równości wobec prawa i zasady równego traktowania przez władze publiczne. Rozdział trzeci poświęcono podstawowym prawom w urzędzie. W tym celu poddano analizie najważniejsze przepisy regulujące zasady i uprawnienia związane z sytuacją strony – w tym przypadku cudzoziemca – w postępowaniu przed organem administracji publicznej. Omówiono następujące zasady: praworządności, prawdy obiektywnej, uwzględniania z urzędu interesu społecznego i słusznego interesu obywateli, wzbudzania zaufania uczestników postępowania do organów państwa, informowania stron i innych uczestników postępowania, czynnego udziału w postępowaniu, szybkości i prostoty postępowania, dwuinstancyjności postępowania, trwałości decyzji ostatecznych. W ramach przysługujących praw przedstawiono te odnoszące się do: złożenia wniosku, sądowej kontroli działalności administracji publicznej, poszanowania godności, skorzystania z nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Wskazano ponadto na obowiązek uzasadniania rozstrzygnięć administracyjnych. Kolejny, czwarty rozdział stanowi charakterystykę wybranych instytucji towarzyszących prawnej sytuacji cudzoziemca, a wynikających m.in. z ustawy o cudzoziemcach (i innych aktów prawnych). Co za tym idzie, zapoznano z zasadami przekroczenia granicy i warunkami wjazdu na terytorium RP, z uwzględnieniem ograniczeń administracyjno-prawnych pojawiających się już w momencie przekraczania granicy. Omówiono instytucję zwolnienia na przekroczenie granicy w ramach małego ruchu granicznego, będącą sporym udogodnieniem dla osób mieszkających w strefie przygranicznej, oraz instytucję zaproszenia zapewniającą istotne ułatwienie wjazdu na terytorium RP. Przedstawiono ponadto zagadnienie wizy zarówno krajowej, jak i Schengen. Instytucję zwolnienia na pobyt cudzoziemca na terytorium RP scharakteryzowano natomiast z uwzględnieniem podziału na udzielenie zwolnienia na: pobyt czasowy (w tym ze względu na pracę, w celu prowadzenia działalności gospodarczej, w celu kształcenia się na studiach, dla członków rodzin obywateli RP oraz członków rodzin cudzoziemców), pobyt rezydenta długoterminowego UE czy wreszcie pobyt stały. Rozdział porusza również problematykę dokumentów wydawanych cudzoziemcom, potwierdzających tożsamość, obywatelstwo lub dowodzących (wskazujących na) uzyskanie jednego z ustawowych zezwoleń. W tym celu przybliżono następujące dokumenty: kartę pobytu, polski dokument podróży dla cudzoziemca, polski dokument tożsamości cudzoziemca, tymczasowy polski dokument podróży dla cudzoziemca, dokument potwierdzający posiadanie zgody na pobyt tolerowany. Autorzy omówili ponadto kontrolę legalności pobytu cudzoziemców na terytorium RP z uwzględnieniem organów właściwych do jej przeprowadzenia oraz procedurę wydawania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. Równie ciekawe ujęcie w opracowaniu zawiera ostatni, piąty rozdział, stanowiący zestawienie wzorów wniosków i pism procesowych niezmiernie przydatnych dla cudzoziemców, zwłaszcza z praktycznego punktu widzenia w relacjach z administracją publiczną.

Publikacja ze względu na prezentowaną problematykę kierowana jest niemalże do każdego obywatela, przy czym należy jednoznacznie stwierdzić, że szczególną grupę adresatów stanowią cudzoziemcy chcący poznać lub poszerzyć wiedzę w zakresie omówionych regulacji prawnych, nierzadko budzących wątpliwości

w zakresie ich stosowania. Jednocześnie warto podkreślić, że autorzy wskazali graficznie najistotniejsze zagadnienia.

Dzięki zrozumiałemu i jasnemu sposobowi zaprezentowania cennej wiedzy, w formie swoistego kompendium, poruszającej ważną politycznie i społecznie problematykę, opracowanie może stanowić wielce przydatną pomoc dla zainteresowanych cudzoziemców, którzy podjęli trud legalizacji pobytu na terytorium RP.

Paulina Jankowska

DOI: 10.14746/spp.2016.3.15.9